

17.5.2022

Sisäministeriö

Viite: VN/14247/2021-SM Lausuntopyyntö 23.3.2022

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi pelastuslain ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta

Ympäristöministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta, ja lausuu asiassa seuraavaa:

Ympäristöministeriö on osallistunut pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeeseen, ollut mukana pelastuslain uudistamishankkeen työryhmässä sekä 2. ja 3. valmistelujaoksessa. Esiselvitys- ja uudistamishankkeissa on tuotu esiin eri tasoisia muutosehdotuksia pelastuslakiin. Nyt lausunnolla olevassa hallituksen esitysluonnoksessa on valmistelu vain kiireelliset ja välttämättömät muutokset pelastuslakiin. Perusteellista lainvalmistelua ja säädösmuutosten vaikutusarviointia edellyttävät muutokset pelastuslakiin suunnitellaan toteutettavaksi seuraavalla hallituskaudella. Ympäristöministeriö pitää erityisen tärkeänä, että pelastuslain kokonaisuudistus toteutetaan suunnitellusti, ja että esiselvityshankkeen sekä pelastuslain uudistamistyön aikana tehdyt huomiot ja annetut kommentit sääntelyn kehittämiseksi otetaan kokonaisuudistuksessa huomioon. Ympäristöministeriö toivoo kiinnitettävän huomiota kokonaisuudistuksen valmistelun alkaessa etenkin ympäristövahinkojen torjuntaa koskevan sääntelyn kehitystarpeisiin ja -ehdotuksiin.

Ympäristöministeriö valmistelee parhaillaan lainsäädäntöä öljy- ja kemikaalivahinkojen jälkitoimien (nyk. jälkitorjunta) ja poikkeuksellisen suurten öljy- ja kemikaalivahinkojen jätehuollon järjestämiseksi (ns. JÄLKI-hanke). Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2023. Tarkoituksena on laatia uusi laki öljy- ja kemikaalivahinkojen jälkitoimista, johon nyt pelastuslaissa olevat öljyvahinkojen jälkitorjuntaa koskevat säännökset (pelastuslain 111 a §) siirretään. Voimassa olevaa jälkitorjuntaa koskevaa lainsäädäntöä täsmennetään keskittyen erityisesti viranomaisten vastuusääntelyyn ja jälkitorjunnan rajapintoihin. Käytössä olevaa terminologiaa päivitetään (jälkitorjunta vs. jälkitoimet) sekä sääntelyn soveltamisalaa laajennetaan siten, että se koskisi öljyvahinkojen lisäksi myös muita kemikaalivahinkoja. Tarkoituksena on myös valmistella uusi laki poikkeuksellisen suurten öljy- ja kemikaalivahinkojen jätehuollon järjestämisestä, joka sisältää tarpeelliset säännökset suuronnettomuuden jätehuollon järjestämiseksi ja siihen varautumiseksi. JÄLKI-hankkeen osalta tulee myös tarve mm. yhdenmukaistaa pelastuslain ja valmisteilla olevan jälkitoimilain terminologiaa sekä määritelmiä.

Ympäristöministeriö esittää lisäksi seuraavia pykäläkohtaisia huomioita:

17 §. Palovaroittimet. Pykälässä säädetään asuntojen sekä majoitus- ja hoitolaitostilojen palovaroittimista. Pykälän 1 momentin mukaan rakennuksen omistaja olisi velvollinen huolehtimaan siitä, että asunto varustetaan riittävällä määrällä palovaroittimia tai muita laitteita, jotka mahdollisimman aikaisin havaitsevat alkavan tulipalon ja varoittavat asunnossa olevia. Pykälää koskevissa perusteluissa todetaan, että palon havaitsemisen ja asukkaiden varoittamisen kannalta riittävää olisi, että *esimerkiksi eteisessä ja jokaisessa makuuhuoneessa* olisi palovaroitin.

Palovaroittimien riittävästä määrästä, asianmukaisesta sijoittamisesta ja toimintakunnossa pitämisestä on annettu tarkemmat säännökset 1.1.2010 voimaan tulleella sisäasiainministeriön asetuksella (239/2009). Asetuksen mukainen, asunnon kokoon perustuva vähimmäisvaatimus on yksi palovaroitin asunnon jokaista alkavaa 60 neliometriä kohden ja useampikerroksessa asunnossa vähintään yksi varoitin jokaisessa kerroksessa tai kerrostasossa.

Ympäristöministeriö ehdottaa, että yllä kuvatun esimerkin mainitseminen poistettaisiin tulkintojen vähentämiseksi pykäläehdotuksen perusteluista sekä hallituksen esitysluonnoksen luvusta 4.2.1.1 *Vaikutukset kotitalouksien asemaan ja yrityksiin*.

Suosituksiksi mielletävä kannanotto on ristiriidassa asetuksen (239/2009) kanssa ja lisäisi merkittävästi palovaroittimien määrää sekä kustannuksia. Jos käytäntöä haluttaisiin viedä lainsäädännöllisesti tuohon suuntaan, siitä tulisi ympäristöministeriön näkemyksen mukaan säätää asetuksella.

Esimerkiksi 59 neliömetrin kolmiossa suositus johtaisi kolmeen palovaroittimeen asetuksen mukaisen yhden palovaroittimen sijaan. 40 neliömetrin kaksiossa vastaavasti kahteen palovaroittimeen yhden sijaan. Ympäristöministeriö huomauttaa, ettei ole olemassa tutkimustietoa siitä, että asunnon palovaroittimien lisääminen asetuksen (239/2009) määräämästä tasosta lisäisi merkittävästi turvallisuutta. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetyt arviot palovaroitinten määristä ja kustannusvaikutuksista eivät päde, jos toimittaisiin kirjattujen suositusten mukaan, vaan arviot pitäisi oletettavasti kaksinkertaistaa.

34 §. Pelastustoiminnan johtaminen. Lakiehdotuksen 34 §:n 5 momentissa säädettäisiin pelastustoiminnan aloittamiseen ja lopettamiseen liittyvästä menettelystä. Kyseisen momentin mukaan pelastustoiminnan johtajan tulee tehdä pelastustoiminnan aloittamisesta tai lopettamisesta nimenomainen päätös, jos se on eri viranomaisille ja tahoille kuuluvien vastuiden ja toimivaltuuksien selkiyttämiseksi tarpeen. Päätöksestä on ilmoitettava asianomaisille viranomaisille ja asianosaisille heti, kun se on mahdollista. Pyydettyä päätös on vahvistettava kirjallisesti.

Jälkiraivaukseen ja -vartiointiin sekä jälkitorjuntaan liittyvästä pelastustoiminnan johtajan päätöksestä lopettaa pelastustoiminta säädetään pelastuslain 40 §:ssä, jota koskeva muutosehdotus on parhaillaan eduskuntakäsittelyssä (HE 31/2022 vp). Ehdotetun 40 §:n mukaan pelastustoiminnan päättymisen ajankohdan ratkaisisi pelastustoiminnan johtaja. Sen lisäksi mitä 34 §:n 4 momentissa (Huom. tämän lakiehdotuksen mukaisesti *tulevassa 5 momentissa*) säädetään, pelastustoiminnan lopettamisesta olisi ilmoitettava oljyvahinkojen

osalta öljyvahinkojen jälkitorjunnasta vastaavalle viranomaiselle ja säteilyvaaratilanteiden osalta Säteilyturvakeskukseen.

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että öljyvahingon pelastustoiminnan lopettamisesta tehtäisiin säännönmukaisesti aina kirjallinen päätös ja se saatettaisiin välittömästi jälkitorjuntaviranomaisen tietoon, jos jälkitorjunnalle on tarvetta. Kirjallinen dokumentointi torjunnan siirtymävaiheista on tärkeää esimerkiksi viranomaisten vastuusäntelyn sekä vahinkojen kustannusten korvaamisen kannalta.

35 §. Johtaminen yhteistoimintatilanteessa. Pykälän 3 momentti sisältää säännökset ympäristönsuojelun asiantuntijan kuulemisesta. Voimassa olevan pykälän 3 momentin mukaan öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoimintaa varten perustettavaan johtoryhmään tulee kutsua ympäristönsuojelun asiantuntija tai varata tällaiselle asiantuntijalle tilaisuus tulla kuulluksi. Ympäristönsuojelun asiantuntijan kuuleminen voi olla perusteltua myös pienemmissä vahingoissa, joissa ei välttämättä ole tarvetta johtoryhmän perustamiselle. Momenttia ehdotetaan täydennettäväksi siten, että ympäristönsuojelun asiantuntijaa olisi tarvittaessa kuultava tai varattava tällaiselle tilaisuus tulla kuulluksi silloinkin, kun johtoryhmää ei aseteta. Muutoksella vahvistettaisiin ympäristönsuojelun asiantuntijan roolia öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoiminnassa ja varmistettaisiin ympäristönäkökohtien riittävä huomioiminen. Ympäristöministeriö on ehdottanut kyseisen säännöksen lisäämistä pykälään ja kannattaa sitä lämpimästi.

36 §. Pelastusviranomaisen toimivaltuudet. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, joka koskisi pelastusviranomaisen toimivaltuuksien laajentamista tilanteisiin, joissa onnettomuuden uhka on ilmeinen. Kyseisen momentin mukaan 36 §:ssä tarkoitettuja toimivaltuuksia voitaisiin siinä määrin kuin ne ovat välttämättömiä käyttää onnettomuuden ilmeisesti uhatessa. Tämä voisi olla esimerkiksi tarpeen tilanteessa, jossa onnettomuus tai muu pelastusviranomaisten toimenpiteitä edellyttävä tapahtuma ei olisi vielä konkreettisesti tapahtunut, mutta sen toteutuminen olisi ilmeinen ja tarvittaisiin toimenpiteitä, joiden toteuttaminen vaatii pidempää aikaa.

Ympäristöministeriö kannattaa pelastusviranomaisen toimivaltuuksien laajentamista tilanteeseen, jossa onnettomuuden uhka on ilmeinen. Ympäristöministeriö kiinnittää tässä yhteydessä huomiota ympäristönsuojelulain (YSL, 527/2014) 182a §:ään, jossa säädetään valtion valvontaviranomaisen (ELY-keskus) toimivallasta ryhtyä välttämättömiin toimiin ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi ja rajoittamiseksi, jos pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta aiheutuu tai uhkaa aiheutua vakavaa vaaraa tai vakavaa haittaa terveydelle tai ympäristölle ja jos tarvittavien toimien suorittaminen ei kuulu pelastuslain nojalla pelastustoimintaan. Kyse voi olla esimerkiksi siitä, että epäasiallisesti varastoidut vaarallisen jätteen säiliöt uhkaavat rikkoontua tai vuotaa aiheuttaen vakavaa terveys- tai ympäristövaaraa. Vaaran pitää olla siinä määrin konkreettinen, että ympäristön pilaantumisen ja siitä seuraavien haitallisten vaikutusten arvioidaan olevan todennäköisiä, jollei viranomaistoimiin ryhdyttäisi.

Jatkovalmistelussa ehdotetaan tarvittavilta osin selvennettäväksi ehdotettuun 36 §:n 4 momenttiin ja YSL 182a §:ään perustuvaa viranomaisten välistä toimivallanjakoa ottaen huomioon myös mahdollinen tarve viranomaisyhteistyölle käytännön tilanteissa. Jos eri viranomaisille ja tahoille kuuluvien vastuiden ja toimivaltuuksien selkiyttämiseksi on tarpeen,

pelastustoiminnan johtajan tulee tehdä pelastustoiminnan aloittamisesta tai lopettamisesta nimenomainen päätös (pelastuslain 34 §:n 4 mom., lakiehdotuksen mukaan tuleva 34 §:n 5 mom.).

Kansliapäällikkö

Juhani Damski

Erityisasiantuntija

Minna Valtavaara

VN/14247/2021-YM-35

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: